

ROMÂNIA
UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ALEXANDRU PIRU

TEZĂ DE DOCTORAT

**Moral and Emotional Aspects in Zora Neale Hurston's
*Their Eyes Were Watching God***

(Aspecte morale și emoționale în romanul scriitoarei Zora Neale Hurston,
Ochii lor îl priveau pe Dumnezeu)

~ Rezumat ~

AUTOR
ANDRA-MARIA NEAȚU

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
PROF.UNIV.DR. EMIL SÎRBULESCU

CRAIOVA
2021

TABLE OF CONTENTS

ACKNOWLEDGEMENTS	4
FORWORD	6
INTRODUCTION	28
A Bio-Bibliographical Portrait	
CHAPTER ONE	44
Zora Neale Hurston, the political ancestor	
CHAPTER TWO	63
The Writer and Her Critics	
CHAPTER THREE	81
The Harlem Renaissance: An African American Awakening	
CHAPTER FOUR	100
Zora Neale Hurston and the birth of a black feminist literary tradition	
CHAPTER FIVE	120
<i>Their Eyes Were Watching God</i> , a Feminism <i>avant la lettre</i>	
CHAPTER SIX	136
Race, racism and the language of signifying	
CHAPTER SEVEN	150
The double voice, or reading the text apolitically	
CHAPTER EIGHT	166
Literature and religion	
CHAPTER NINE	186
Identity and Character Construction	
CHAPTER TEN	202
Challenging the Stereotypes	
CHAPTER ELEVEN	221
Nature and Community	
CHAPTER TWELVE	238
The Protagonist's Journey to Self-Discovery	
CONCLUSIONS	254
Reassessing the Writer, Reassessing Ourselves	
WORKS CITED	265

ANDRA-MARIA NEAȚU
TEZĂ DE DOCTORAT

Moral and Emotional Aspects in Zora Neale Hurston's
Their Eyes Were Watching God

(„Aspecte morale și emoționale în romanul lui Zora Neale Hurston,
Iar ochii lor îl priveau pe Dumnezeu”)

~ Rezumat ~

1. *Argument*

Titlul tezei noastre, “Moral and Emotional Aspects in Zora Neale Hurston's *Their Eyes Were Watching God*” („Aspecte morale și emoționale în romanul lui Zora Neale Hurston, *Ochii lor îl priveau pe Dumnezeu*”), poate părea mult prea general. Cu toate acestea, conținutul moral al operelor literare nu poate fi redus la edificări, judecăți de valoare sau argumente morale: acestea are de-a face cu o experiență morală și o specificitate umană a acestei experiențe. Problema relațiilor combinate dintre etică, literatură și filozofie reorientează reflecția morală asupra capacităților specific umane de a reacționa și răspunde moral, asupra unei forme de viață, unei forme morale de existență sau competență.

La prima vedere, relația dintre moralitate și literatură nu pare să reprezinte o preocupare centrală pentru aceia care se gândesc la relația dintre filozofie și literatură. Dimpotrivă, un anumit tip de preocupare filozofică specifică pentru literatură este, cu siguranță, de o natură etică. Nu este o contribuție a literaturii la filozofia morală – exemple, relatări edificatoare, sau așa-numitul conținut moral al operelor literare ci, mai degrabă, un material comun eticii și literaturii: ambele par a se referi la același lucru. Totuși, relația pare greu de stabilit și nu este făcută întotdeauna într-o manieră explicită. Exemplele literare sunt frecvent folosite în filozofie ca și cum înțelesul lor ar fi evident – de exemplu, caracterul, soarta, sau acțiunile unui astfel de personaj de roman – când, de fapt, numai bogăția contextului, detaliile scrierii, și imaginația cititorului ar fi de ajuns.

Gilbert Ryle include în acest subiect educația și formarea sentimentului, referindu-se la o formă aristotelică de perfecționism moral. Nu înseamnă că ar exista o dualitate în abordarea literaturii. Ar fi prea convenabil. Ryle este contestat de Cora Diamond, care distinge între afectiv (efectul pur realist al lecturii) și cognitiv (ceea ce se spune în text, ceea ce este descris despre lume). O astfel de distincție este convenabilă și naturală și este încă foarte prezentă într-o filozofie morală care a renunțat în mod explicit la tezele non-cognitiviste ale

începuturilor filozofiei analitice. În urma analizelor clasice efectuate de Martha Nussbaum, am fi într-adevăr tentați să refuzăm filozofiei „argumentative” capacitatea de a exprima subtilitățile și rafinamentele moralei așa cum au fost formulate, de exemplu, de către John L. Austin sau Henry James.

Cu toate acestea, după cum precizează Cora Diamond, nu se poate separa ordinea argumentului de ceea ce este „prezentat” altfel într-un text. Literatura descrie complexitatea sentimentelor și a vieții umane care pot fi exprimate la fel de bine și prin discurs argumentativ și non-literar. În prefața cărții sale, *The Realistic Spirit: Wittgenstein, Philosophy and the Mind* (1991), Cora Diamond notează că „forța a ceea ce suntem capabili să spunem depinde de relația cu viața cuvintelor pe care le folosim, și de locul acestor cuvinte în viețile noastre; putem face cuvintele să spună prin argument, prin imagine, prin poezie, prin redeschidere socratică, prin aforism, prin ironia lui Hume, prin proverbe, prin tot felul de lucruri vechi și noi” (Diamond 1995: 28).

Există un conținut moral al operei, literar, chiar și filozofic, dar care nu este explicit. Wittgenstein, de exemplu, a afirmat că nu există propuneri etice. Totuși, ar putea găsi un conținut moral latent în operele unor scriitori ca Tolstoi și Dostoievski. Relația noastră cu literatura pune la încercare capacitatea noastră de răspuns. Aceste deosebiri, neînțelegeri și dificultăți alcătuiesc țesătura vieții morale mai mult decât toate acordurile și consensurile care cel mai adesea au găsit moralitatea în versiunile sale cele mai raționaliste. Aici nu este vorba doar de a judeca și a argumenta, dar și de a experimenta și a vedea. Cora Diamond constată în *The Realistic Spirit* că „accentul încă se mai pune pe *evaluări*, pe *judecăți*, pe un raționament moral explicit asupra unor concluzii că un anumit lucru este valoros, sau e o datorie, sau e rău, sau s-ar cuveni făcut; concepția noastră despre *problemele* gândirii morale continuă să fie *x este greșit*, față de *x este permisibil*. Dezbaterea asupra avortului este paradigma noastră pentru rostirea orală” (Ibid., 380, traducerea noastră).

Considerăm că sarcina literaturii este de a fascina și a insufla curiozitatea de a ști ceva mai mult despre autor, prin urmare, de a te face să dorești să treci dincolo de simpla lectură. Într-adevăr, așa s-a întâmplat în timp ce citeam cărțile lui Zora Neale Hurston: mânată de aceeași curiozitate, am descoperit *Their Eyes Were Watching God*, cel mai cunoscut roman al ei, povestea remarcabilă a lui Janie Crawford, și căutarea de către protagonistă a propriului eu. În cele din urmă, dorința ei de a ajunge la orizont devine un exemplu pentru toate femeile care se luptă pentru propria afirmare.

2. Premizele cercetării

Recurgând la cercetări incisive despre Caraibe și folclorul afro-american, Zora Neale Hurston a contribuit considerabil prin lucrările ei, la formarea identității acestor comunități. De-a lungul vieții, ea a scris aproximativ cincizeci de nuvele, piese de teatru și eseuri, pe lângă cea mai celebrată operă a sa până în prezent, romanul *Their Eyes Were Watching God* („Ochii lor îl priveau pe Dumnezeu”, 1937). Cele mai multe dintre povestirile ei au loc în Eatonville, Florida, orașul în care s-a mutat împreună cu familia în copilărie și care, în prezent, găzduiește în cinstea ei festivalul Zora, care are loc anual. Scrierile ei s-au concentrat întotdeauna pe portretizarea realității comunității negre, în special a femeilor negre. Ea a devenit una dintre cele mai proeminente voci ale Renașterii din Harlem, o mișcare estetică modernistă care a atins apogeul în prima jumătate a secolului XX. „Moștenirea primitivă” a scriitoarei, potrivit lui Gates, „a fost ideea că rasismul a redus oamenii negri la simple cifre, la ființe care reacționează doar la o omniprezentă opresiune rasială, a cărei cultură este privată acolo unde este diferită și ale cărei probleme psihice sunt mai ales patologice” (Gates, 1995: 288).

În acest fel, se poate vedea că scriitoarea a fost înconjurată de o tradiție care a definit specificitățile pe care rasismul le-a adus artei și că aceste delimitări ar putea face din artă o reflectare a ideologiilor dominante. Imersată în acest scenariu, autoarea a decis să-și însușească ceea ce era reductiv și, pe baza acestuia, să-și creeze stilul. Astfel, “Ceea ce am putea gândi ca realismul mitic al lui Hurston, luxuriant și dens într-un idiom negru liric, a părut politic retrograd susținătorilor unui realism social sau critic” (Gates 1995: 189).

Majoritatea criticilor contemporani susțin că Janie, protagonista romanului, este vocea articulată din tradiție. Romanul este celebrarea unei femei care ajunge la descoperirea de sine iar această descoperire de sine o conduce în cele din urmă la o participare semnificativă la tradițiile populare negre. Pentru cititorul contemporan al romanelor și nuvelor lui Hurston, cea mai semnificativă marcă din opera sa literară este pasiunea evidentă pentru oamenii despre ale căror vise și dorințe a scris. Potrivit lui Henry Louis Gates și Sieglinde Lemke, principala preocupare a scriitoarei a fost spațiul cultural afro-american, iar vocea ei „nu se grăbește niciodată, oprindu-se asupra ... nuanțelor vorbirii sau timbrului vocii care îi conferă povestitorului caracterul său distinctiv” (Gates & Lemke 1995).

În cele din urmă, remarcăm faptul că, în calitate de scriitoare care a descris experiența populației negre, era de așteptat ca Hurston să facă unele concesii în opera ei și să-și sacrifice ideile în detrimentul unei mai mari acceptări de către publicul cititor. Din moment ce nu a

cedat, scena editorială nu a știut cum să se ocupe de ea mult timp, aruncând-o într-o uitare de moment.

*****

În teza noastră, analizând îndeaproape intriga și personajele principale, am subliniat principalele teme, precum legătura de prietenie dintre femei, relația conflictuală cu figura maternă și absența celei paterne. În plus, imaginile naturii și rolul comunității față de protagonistă joacă un rol fundamental în pregătirea lui Janie.

Mai mult, subliniem încercarea protagonistei de a scăpa de aceste impuneri. În ochii lor, Janie se luptă să-și afirme vocea răzvrătindu-se împotriva vieții alese pentru ea mai întâi de bunica ei și mai târziu de al doilea soț, Joe Starks. La sfârșitul romanului, femeia găsește dragostea cu Tea Cake, și reușește împreună cu el să ajungă la orizontul la care visa de când era copil. Căsătoria pare o etapă obligatorie în roman: Janie este forțată de bunica ei să se căsătorească pentru a scăpa de viața de abuz și sclavie suferită de Nanny și Leafy. În plus, mariajul reprezintă intersecția în fața căreia se separă drumurile. Autoarea prezintă condiția supunerii femeii în viața de cuplu: personajul feminin suferă violență fizică și psihologică prin diferite forme de opresiune

Un alt element este relația părinte / copil: figurile parentale sunt absente fizic din roman. Conflictul fiică / mamă are consecințe substanțiale asupra căii de evoluție a femeilor tinere. Bunica joacă un rol decisiv în viața nepoatei, cu care stabilește o relație conflictuală. Figura tatălui lipsește: este funcțională pentru a reprezenta contrastul dintre puterea puternică a femeii în familie și puterea pasivă sau inexistentă în societate. De asemenea, am evidențiat dificultatea femeilor de a fi artiste și consecințele asupra vieții lor. În roman, narațiunea joacă un rol fundamental în creșterea lui Janie. Janie, numai prin istorisirea poveștii vieții sale prietenei Phoebe, își poate găsi locul în comunitate și poate trăi cu seninătate în amintirea poveștii de dragoste trăită cu Tea Cake.

Romanul descrie calea vieții protagonistei din copilărie până la pregătirea ei pentru a deveni o femeie adultă, conștientă de propria-i personalitate. În ciuda sfârșitului pesimist, protagonista reușește să se răzvrătească împotriva impunerilor dictate de societate: ea își întărește vocea prin povestirea propriilor experiențe. În roman, legătura de prietenie între femei reprezintă singura oportunitate pentru dezvoltarea individuală și este descrisă ca fiind singura legătură pură destinată să dureze pentru totdeauna.

Am examinat rolul comunității în societatea afro-americană, așa cum se vede în romanul lui Hurston. Scriitoarea descrie în mod critic atitudinea concetățenilor din Eatonville

față de Janie. În același timp, ea arată și aspectele pozitive, cum ar fi întâlnirea pe verandă la apus de soare și participarea reciprocă la viața orașului. La început, sătenii o primesc pozitiv pe Janie. Mai târziu, ei se îndepărtează de ea, deoarece se tem de puterea ei ca soție a primarului. După moartea acestuia, ei condamnă relația dintre Janie și Tea Cake nu numai din cauza diferenței de vârstă, ci mai ales pentru că ei cred că femeia este o pradă ușoară a tânărului, care este considerat un pierde-vară și un alpinist social. Deși judecă negativ comportamentul neglijent al protagonistei, în felul lor, ei încearcă să o protejeze de ruină. În acest caz, comunitatea devine parte a conștiinței și temerilor lui Janie, pe care femeia trebuie să le confrunte pentru a putea face propriile alegeri în mod independent.

3. *Ipoteze ale cercetării*

Există mai multe ipoteze de cercetare pe baza cărora am construit disertația actuală. Ele au fost formulate în urma următoarelor întrebări: (a) Ce elemente fac din Zora Neale Hurston o personalitate unică a timpului ei? (b) Cum se potrivește educația și formarea ei ca antropolog cu cariera de scriitoare de ficțiune? (c) Cum se explică primirea în cea mai mare parte nefavorabilă a scrierilor lui Hurston de către contemporanii ei? (d) Cum se poziționează aceasta ca femeie și scriitoare de culoare în mediul cultural al Renașterii din Harlem? (e) Care este contribuția ei la dezvoltarea unei tradiții literare feministe afro-americane? (f) Cum valorifică Zora Neale Hurston moștenirea afro-americană în povestirile și romanele sale? (g) Care este importanța limbajului negru american în *Their Eyes Were Watching God*? (h) Cum tratează scriitorul subiecte atât de sensibile precum căutarea identității de către individ și astfel de relații precum literatura și religia, construcția identității și personajelor, natura și comunitatea?

4. *Limitele abordării*

Având în vedere contribuția semnificativă Zorei Neale Hurston la corpusul literaturii afro-americane, suntem conștienți de faptul că teza noastră nu se poate încadra cu ușurință în lista covârșitoare a studiilor critice dedicate acestui scriitor, în principal după redescoperirea ei de Alice Walker la începutul anilor 1970. Deoarece comparatismul este una dintre abordările la care am recurs de-a lungul cercetărilor noastre, referințele noastre la alte scrieri ale Zorei Neale Hurston sunt relativ rare, fiind menționate numai dacă sunt legate de subiectul principal al cercetării.

5. *Metodă și Corpus*

Sugerăm că o metodă adecvată pentru discursul nostru critic ar fi hermeneutica. Am urmat câteva principii ale disciplinei, începând cu o descriere a textului de analizat și a

contextului în care a fost scris. În prima instanță, trebuie recurs la descrierea textului și contextul în care apare acesta. Într-un text, un obiect literar, analiza acestuia începe neapărat de la nivelul lingvistic. Textul este văzut ca un fapt lingvistic compus din propoziții, cuvinte și un set de discurs formal. Ori de câte ori este necesar, am recurs la celelalte texte ale scriitoarei, împletind elementele textuale cu reflecția. La urma urmei, hermeneutica este, simultan, o disciplină sincronică și diacronică, încercând să surprindă esența fenomenelor și evoluția lor

În ceea ce privește celelalte abordări, menționăm abordarea contextuală. Aceasta ne-a permis citirea unor romane ale Zorei Neale Hurston în contextul literaturii afro-americane de la începutul secolului al XX-lea. Abordarea comparativă, o perspectivă care depășește granițele stabilite, oferă instrumentele care permit luarea în considerare a altor scriitori și a operelor lor care contribuie la mediul intelectual și cultural în care au trăit și și-au scris operele. Cercetarea noastră s-a îmbogățit considerabil prin consultarea diferitelor studii feministe, rasiale și de gen și monografii mai specializate dedicate Zorei Neale Hurston în general și romanului *Their Eyes Were Watching God*, în special. Acest roman reprezintă pilonul central al discursului nostru critic.

*****

Propunem o serie de capitole pentru a investiga în mod adecvat natura complexă a aspectelor morale și emoționale descrise în *Their Eyes Were Watching God*, și nu numai. Introducerea oferă un portret bio-bibliografic al Zorei Neale Hurston. Acesta este urmat de o succesiune de douăsprezece capitole, care acoperă diverse subiecte pe care le-am considerat semnificative pentru cercetarea noastră și care, privite în întregul lor, construiesc un portret multiplu al scriitoarei și al celui mai cunoscut roman al ei.

Astfel, începem cu o analiză aprofundată a vieții și operei scriitoarei, subliniind acele elemente care justifică rolul ei de strămoș (politic) al unor scriitori celebri precum Alice Walker și Toni Morrison. Capitolul 2: „Scriitoarea și criticii ei” este o necesară revizuire a recenziilor, subliniind primirea critică a romanului *Their Eyes Were Watching God*. Subliniem în continuare importanța Renașterii din Harlem, văzută ca o adevărată trezire afro-americană. La fel de importantă este contribuția Zorei Neale Hurston la nașterea unei tradiții literare feministe negre.

Trecem la o lecturare a romanului *Their Eyes Were Watching God* ca exemplu al feminismului avant la lettre al scriitoarei. Sunt discutate în continuare conceptele de rasă, rasism și „limbajul semnificației” (*the language of signifying*), împreună cu o evaluare a conceptului de „voce dublă” (*double voice*). La fel de relevantă este explorarea relației dintre

literatură și religie, sau dintre identitate și construcția personajului. Un capitol acoperă subiectul complex al provocării stereotipurilor scriitorului. Discuția se referă în continuare la călătoria protagonistei spre descoperirea de sine, pentru a extinde în cele din urmă relația dintre natură și comunitate, așa cum se evidențiază în roman. Teza noastră se încheie cu un capitol de concluzii și o listă de lucrări consultate și citate în text.

*****

Introducere: Portret bio-bibliografic (*A Bio-Bibliographical Portrait*) evidențiază unele momente cheie din viața scriitoarei care au contribuit la formarea ei intelectuală, literară și științifică și care se vor regăsi mai târziu în romanul *Their Eyes Were Watching God*. Așa cum rezultă din autobiografia scriitoarei, *Dust Tracks on the Road*, și biografiile scrise de Robert Hemenway (1997) și Valerie Boyd (2003), unele elemente din formarea și educația ei au fost definatorii pentru viitoarea ei carieră scriitoricească: comunitatea în întregime de culoare din Eatonville, influența bunicii și numeroasele ei slujbe, adesea domestice. Se cuvine să adăugăm anii de studenție de la Universitatea Howard, debutul ei ca scriitoare în *Opportunity Journal*, implicarea ei în mișcarea Noul Negru (New Negro Movement) și Renașterea din Harlem, și legăturile strânse cu figuri reprezentative ale mișcării: Charles S. Johnson, Jean Toomer, Langston Hughes, and Alain Locke. Trăsăm o paralelă cu munca ei de antropolog și aducem mai multe detalii despre căderea ei în uitare și re-descoperirea post-mortem. Includem o schemă a intrigii romanului *Their Eyes Were Watching God*, lăsând deoparte detalii care vor fi reluate și la care vor face referire în capitolul următor și pe tot parcursul tezei, chiar cu riscul de redundanță.

Capitolul 1: „Zora Neale Hurston, predecesorul politic” (*Zora Neale Hurston, the political ancestor*) începe prin revenirea la unele detalii biografice, comentând asupra acelor evenimente și evoluții care aveau să influențeze generațiile ulterioare de scriitori afro-americieni, contribuind la gloria ei postumă. Detaliem procesul prin care o femeie afro-americană și-a transformat scrisul într-o unealtă pentru documentarea propriei vieți și, prin extindere, a istoriei țării sale.

Aducem argumente în sprijinul afirmației că Zora Neale Hurston a fost una dintre figurile de pionierat care au indicat calea spre lupta pentru dobândirea încrederii în sine a generațiilor de femei de culoare. Ea a devenit un membru de elită al mișcării artistice a Renașterii din Harlem, care aspira în mod colectiv la o revalorizare a patrimoniului cultural african, asociat cu revendicarea unei apartenențe depline la națiunea americană. Am fost preocupați de evoluția scriitorului ca cercetător în domeniul antropologiei și de munca intensă

de a produce rezultate în ambele domenii, toate menite să o ajute să-și atingă orizontul țintă și „să arate ce frumusețe și atracție există în materialul negru autentic” (*Dust Tracks*, 207). Nu am putut uita rolul scriitoarei Alice Walker în redescoperirea și reabilitarea patrimoniului literar al lui Hurston, strânsa relație spirituală dintre cele două scriitoare. Am inclus mai multe relatări biografice, ilustrative pentru implicarea scriitoarei în efervescența culturală care a caracterizat mișcarea „Noul Negru” și care au contribuit la evoluția conceptelor sale despre rasă și identitate. Ca o critică a conceptului de „alb” (*whiteness*), textele lui Hurston arată că autorii și criticii negri au avut întotdeauna o viziune critică asupra condițiilor de trai cauzate de dominația albă.

Capitolul 2: „Scriitoarea și criticii ei” (*The Writer and Her Critics*) este o necesară trecere în revistă a numeroaselor opinii, adesea contradictorii despre opera Zorei Neale Hurston pe parcursul vieții și a deceniilor care au trecut de la moartea ei. Introducerea romanului *Their Eyes Were Watching God* în programele școlare a marcat un pas semnificativ în direcția reconsiderării contribuției scriitoarei la literatura americană și o schimbare radicală în canonul literaturii afro-americane.

Menționăm criticile nefavorabile de la început ale lui Richard Wright și Alain Locke, în timp ce Henry Louis Gates Jr. ia în considerare și comentează îndeaproape meritele scriitoarei, precizând că provocarea și inițiativa pe care a luat-o în publicarea romanului *Their Eyes Were Watching God* au transformat-o într-o precursoră a tradiției literare românești afro-americane. Hurston a fost criticată pentru reprezentarea caricaturală a afro-americanului, în timp ce romanul ar susține critici care ar eticheta cartea ca „reacționară, orbește patriotică și, prin urmare, superficială” (Duck 2004: 127).

Wendy Dutton (1993) și Kathleen Ashley (2003) critică și alte aspecte din opera lui Hurston, susținând că aceasta nu ar introduce referințe în materialul său și ar amesteca limbajul literar cu un limbaj științific din domeniul antropologiei (Dutton); Hurston ar viola categoriile disciplinare ale vremii (Ashley). Privitor la această triplă marginalizare – de a fi femeie, de culoare și dezavantajată economic – în „cucerirea” unui loc în antropologie la acea vreme, Ashley afirmă că unii critici precum biograful lui Hurston, Robert Hemenway, ar fi minimizat factorii sociali precum genul și rasa, care i-ar inhiba progresul ca folcloristă. El ar pune recunoașterea ei (sau lipsa de recunoaștere) ca antropolog, pe seama alegerilor acesteia (Ibid., 184).

Lecturile și criticile operei lui Hurston provin de la diferiți actori sociali, din diferite perspective și interese, epoci și contexte. Subliniem rolul lui Alice Walker în canonizarea lui

Hurston și poziția lui Toni Morrison care, fără a fi citit nici una din cărțile acesteia, caracterizează procesul de scriere ca o forță vie care nu este subordonată liniarității învățaturii univoce. O poziție critică finală este cea a lui Harold Bloom. El respinge componenta rasială și feminină a scrierilor lui Hurston pentru a lua în considerare calitatea artistică a operelor sale. Bloom nu recunoaște nici aspectele culturale și literare care indică trăsături ale tradiției vernaculare, nici referințele narative care indică experiența istorică a femeilor afro-americane.

Capitolul 3: „Renașterea din Harlem – o deșteptare afro-americană” (*The Harlem Renaissance – An African American Awakening*) acoperă fondul rasial și cultural care a făcut posibilă efervescența artistică a anilor 1920 și a transformat Harlemul în „Mecca Noului Negru” – pentru a cita titlul unui număr de sondaj publicat în martie 1925. Relevante pentru înțelegerea noastră a acestei perioade sunt direcțiile ideologice stabilite de Alain Locke și contribuțiile valoroase ale mai multor scriitori. Astfel, dramaturgul Ridgeley Torrence infirmă stereotipurile care i-au pe caricaturizat americanii negri. Poetul jamaican Claude McKay a subliniat valoarea patrimoniului cultural african și a îndemnat la lupta împotriva discriminării rasiale. Langston Hughes și Countee Cullen au apărut ideea negritudinii ca o descoperire de valori și o conștientizare a rasei negre și a modernismului. De asemenea, au discutat despre valorile morale creștine, despre opresiunea și nedreptatea cu care se confruntau și despre dificultățile întâmpinate întotdeauna de afro-americani.

Am analizat îndeaproape temele majore ale mișcării, influențele și pozițiile critice ale contemporanilor. La fel de relevantă este prezența activă a patronilor albi (și negri) care au facilitat activitatea creatoare tuturor acestor artiști. Ca exemplu, Carl Van Vechten a susținut libertățile sociale și private ale comunității afro-americane, deschizându-le porțile afirmării lui Paul Robeson (muzician), Ethel Waters (cântăreață și actriță) și Richard Wright (scriitor). Discutăm despre importanța moștenirii Renașterii din Harlem, care a contribuit la încurajarea mișcării pentru drepturile civile după al doilea război mondial. Harlem este o platformă pe care se intersectează diferite experiențe, moșteniri și direcții. Ele formează o viziune distinctă asupra lumii care onorează angajarea pentru cunoașterea rădăcinilor și a folclorului, sursă de inspirație artistică și de afirmare a identității. Criticii renașterii, printre care Du Bois, au acuzat mișcarea că imită tendințele modei albe și că promovează asimilarea. Ei au criticat, de asemenea, caracterul său selectiv și importanța acordată problemelor sexualității. Zora Neale Hurston a fost atât un jucător central al renașterii, cât și unul dintre cei mai aprigi critici ai săi. Ulterior s-a detașat de ceilalți scriitori ai Renașterii, concentrându-se asupra vieții negre rurale. Comentăm cei trei piloni de influență care au susținut-o pe Hurston de-a lungul

carierii sale: formele istorice și culturale din Sud, explozia Renașterii Harlem, și prietenia ei cu Langston Hughes și Alain Locke.

Capitolul 4: „Zora Neale Hurston și nașterea unei tradiții literare feministe de culoare” (*Zora Neale Hurston and the birth of a black feminist literary tradition*) începe cu stabilirea unei distincții între scrierile femeilor în general și scrierea feminină în particular. Prezența scriitoare în Renașterea din Harlem este privită dintr-o perspectivă feministă, continuând cu o prezentare a evoluției fundamentărilor teoretice ale feminismului negru, răspunzând la întrebarea dacă termenul womanism desemnează o alternativă neagră a feminismului.

Pornim de la presupunerea că literatura este și un domeniu al femeilor. O astfel de poziție a însemnat o revoluție în domeniul socio-cultural și psihologic și o intruziune într-un spațiu de expresie cultural dominat de bărbați, fiind totuși infirmată de Luce Irigaray, care susține că scrisul feminin este radical o construcție subversivă care evoluează în coloana vertebrală a discursului patriarhal. O poziție similară este adoptată de Hélène Cixous, Sandra Gilbert și Susan Gubar și Rita Felski, potrivit cărora „scrisul nu are sex”. O considerăm pe Zora Neale Hurston responsabilă pentru nașterea unei tradiții literare feministe negre. Prin experiența de viață a lui Janie Crawford, protagonista romanului *Their Eyes Were Watching God*, Hurston reflectă nemulțumirea suferită de milioane de femei afro-americane în era post-sclavagistă, când au fost forțate să contracteze căsătorii prestabilite cu bărbați materialști și asupritori, care le închideau în lumi de tăcere și pasivitate în sistemele interconectate ale patriarhatului și rasismului. Alice Walker face lumină asupra motivului pentru care Hurston este figura crucială a generației sale. Mulți scriitori negri se luptă cu trasarea drumului către emancipare pe baza unei tradiții bazate pe un sistem interconectat de opere literare. Pe drumul către feminismul negru, menționăm contribuțiile lui Sojourner Truth, Angela Davis, Patricia Hill Collins, Jackie Stacey sau Audre Lorde. Ne referim în continuare la conceptul de „womanism” – termenul inventat de Alice Walker – pentru a desemna o preluare simbolică a puterii, reînnoită la infinit, care găsește domenii privilegiate de investigație în literatură, pictură, istorie sau chiar antropologie. Sămânța feminismului se află în ideea unei articulații continue a relațiilor dintre sex, rasă și clasă.

Drept cadru teoretic al Capitolului 5: „*Their Eyes Were Watching God*, un feminism *avant la lettre*” (*Their Eyes Were Watching God, a Feminism avant la lettre*) am luat în considerare abordarea de către Houston A. Baker a culturii afro-americane și cei trei piloni ai abordării sale: ideea lui Michel Foucault de „arheologie a cunoașterii,” construcția sensului formulată de Roland Barthes, și teoria lui Baker despre „economia sclavului” care determină

sensurile literaturii și culturii populare de culoare. Ideile lui Baker au fost comentate și articulate coerent de Henry Louis Gates Jr. În studiul său esențial, *The Signifying Monkey: A Theory of African-American Literary Theory* (1988), el subliniază importanța oralității în cultura neagră. Ideea sa de semnificație se bazează pe teoria post-saussuriană a polifoniei discursului, enunțată de Mihail Bakhtin: textul care produce subiectul social combină sistemele ideologice cu sistemul lingvistic. Pe această linie de gândire, *Their Eyes Were Watching God* reflectă interesul lui Hurston pentru oralitate și muzică dintr-o perspectivă feminină.

Romanul oferă o mărturie sociologică inevitabilă despre America anilor treizeci, o țară încă nerecuperată după Marea Depresiune, o Americă segregată în care albi și negrii păstrează distanțarea, un continent străbătut de fluxul neîncetat de muncitori sezonieri aruncați pe drumuri. Totodată, oferă o viziune cvasi-revoluționară asupra femeilor negre de la începutul secolului XX, un răspuns la una dintre mișcările feministe și tensiunile rasiale care par să escaladeze. În opoziție cu feministele albe din vremea ei, Hurston a oferit o viziune alternativă asupra mișcării, care îi corespundea mai mult, prin posibilitatea de a arăta interes pentru minorități și de a le considera în mod autonom. Este o concepție îndrăzneată, bazată pe posibilitatea creării egalității, dintr-o simplă observație: relațiile romantice constituie un mijloc prin care conexiunile sociale ar putea fi mai puțin elitiste, reechilibrate, calmate. Mai mult decât preocupările feministe negre, scriitoarea discută despre asimilare, aplicarea sau nu a jurisdicției, uzurparea drepturilor. Ea ridică, de asemenea, câteva întrebări la fel de esențiale: puterea, vocea unui individ în cadrul unui grup, concretizarea discursurilor, critica univocității lor, confiscarea vocii femeilor și progresul emancipării lor. Prin acest roman, Hurston prezintă o alternativă la cultura tăcerii bazată pe urmărirea obiectivelor și îmbunătățirea vieții interioare a femeilor afro-americane.

În Capitolul 6: „Rasă, rasism și limbajul semnificării” (*Race, racism, and the language of signifying*) insistăm asupra măiestriei scriitoarei în utilizarea creatoare a limbajului negru prin prisma rasei, a relațiilor rasiale și a rasismului. Suntem de opinie că rasa este un produs al clasificării rasiale, iar rasismul se referă la o clasificare rasială a oamenilor. Literatura a devenit un instrument de protest și mulți scriitori au susținut cauza, atât în ficțiune, cât și în viața reală, condamnând violența. Puterea luptei pentru egalitatea rasială a fost tangibilă în producția literară a autorilor implicați. O dezvoltare interesantă este încercarea femeilor negre de a rupe cu paradigmele științifice create de bărbații albi și de a promova opera femeilor din generațiile anterioare care au produs o stare de nemulțumire în mediul academic și s-au

confruntat cu universitari albi. Opera lui Hurston anticipa un discurs care mai târziu a devenit parte a mișcării americane a femeilor negre.

Scriitoarea evidențiază apariția mișcărilor de auto-recunoaștere prin manifestări culturale, muzică, proverbe și povestiri. Pentru ea, engleza negrilor (*Black English*) exprimă autenticitate și afirmă realismul. Ea dezvăluie realitatea și identitatea, confirmând apartenența și permite exprimarea unei singularități profunde, mărturisind distanțarea ei voluntară de cerințele feministe ale secolului ei. Menționăm contribuțiile lui Henry Louis Gates Jr., Anthony Powell, Barbara Christian și Andrée McLaughlin. Ei au subliniat legătura dintre limbă și identitate: având în vedere că învățătura le-a fost interzisă negrilor, aceștia au fost oficial excluși de la participarea în limba dominantă. Căutarea identității a fost legată de căutarea limbii și a literaturii, care ar putea fi opusă celei albe.

În roman, societatea îi refuză lui Janie viziunea romantică a iubirii și împlinirii. Ea se afirmă pentru că are curajul și tehnicile verbale pentru a se diferenția de o relație de dependență. Hurston își face auzită vocea și învață să-și cunoască și să-și respecte gândurile și sentimentele de apartenență la o comunitate și un popor în toată diversitatea, ideosincretismul și vitalitatea lui. Naratorul omniscient și celelalte personaje vorbesc direct în metafore populare și imagini ale naturii, pline de culoare, iar stilul metaforic conferă intensitate poetică temei politicii sexuale.

Capitolul 7: „Vocea dublă sau citirea apolitică a textului” (*The double voice, or reading the text apolitically*) este o analiză extinsă a modului în care scriitoarea recurge la limbaj în romanul *Their Eyes Were Watching God*. Ne concentrăm asupra importanței afirmării diferenței de culoare, a existenței poetice a protagonistei și a redării de către scriitoare a unui univers prin limbaj. Dacă Gates este în favoarea ideii de a dezvolta „teorii ale criticii indigene literaturii noastre”, el este contrazis de Tzvetan Todorov, care vede cazul opus al apartheidului cultural. El cere înlocuirea unei metode critice universale cu una nouă. Du Bois a formulat principiul dualității culturii afro-americane. Gates a demonstrat că vocea dublă necesită analizarea textului în mod similar, cu conștientizarea aspectelor specifice africane și occidentale, anglo-europene ale scrierii.

Subliniem și opiniile lui Toni Morrison și Marc Conner. În timp ce Morrison a remarcat o critică literară unilaterală care se concentrează asupra nivelului politic sau sociologic al textelor, Conner definește obiectul estetic ca fiind (1) efectul operei de artă și (2) opera de artă în sine, fără influențe externe. Lukács afirmă că autorul folosește ironia romantică ca exercițiu subiectiv, încercând să-și atenueze subiectivitatea pentru a menține normativitatea

epică a romanului fără a risca să cadă în lirism pur. În ceea ce privește personajul feminin, suntem de acord cu Clarissa Pinkola Estés, care crede că situația femeilor în societate ca subiect înstrăinat rezultă dintr-un proces de subjugare suferit de natura feminină. Confruntate cu exploatarea, mutarea și reprimarea anxietăților esențial subiective, femeile negre au decis să lupte. Surprinzător, Hurston a fost reticentă în abordarea problemei opresiunii albe și a ales să favorizeze aspectele pozitive ale vieții poporului ei și să nu se recunoască în ceea ce ea a numit „școala plângăreață a negrilor” (*the sobbing school of Negrohood*). Dimensiunea de trei ori negativă – a rasei, genului și alegerii mediului dialectal – protejează de privirile contemporanilor atât îndrăzneala modernistă a invenției narrative, cât și provocarea estetică pe care a lansat-o prin utilizarea dialectului afro-american. Pentru Hurston, acest dialect a fost singurul limbaj capabil să reprezinte conștiința neagră în formele pe care și le-a creat.

În Capitolul 8: „Literatură și religie” (*Literature and Religion*) propunem o prezentare a scriitoarei ca o persoană care oscilează între tradiția creștină în care a crescut și sistemul coerent al religiei voodoo care a reprezentat, pentru ea, o preocupare de o viață. Chiar dacă a fost acuzată de o desacralizare a creștinismului, în scrierile ei abundă referințele religioase, începând chiar cu titlurile acestora: *Their Eyes Were Watching God* se referă direct la divinitatea supremă, *Jonah's Gourd Vine* se referă la Cartea lui Iona; *Seraph on the Suwannee* la Cartea lui Isaia; *Moses, Man of the Mountain* rescrie viața profetului. Biblia este o sursă semnificativă de inspirație literară pentru scriitoare, crescută într-o cunoaștere zilnică a cărții. Pe de altă parte, pentru Hurston, Biblia este o prezență permanentă în folclorul afro-american, dar la fel de literară și fictivă ca orice roman bun. Frumusețea incredibilă a textului biblic poate fi depășită estetic de recreerea vocală din care provine. Hurston nu abordează negativ textul Bibliei, ci îl apreciază în mod egal și în aceiași termeni ca și relatările tradițiilor populare pe care le prețuiește. Spre deosebire de contemporani, Hurston propune o lectură a riturilor creștine din perspectiva închinării la elementele naturii. De aici până la magie, nu mai este decât un singur pas.

Scriitoarea a criticat sincretismul predicatorilor care amestecă fără discriminare diferite religii, practici, simboluri și credințe, denunțând voodoo prin prisma catolicismului propusă de unii dintre predecesorii ei. O astfel de abordare ar reduce voodoo la devierea de la catolicism. Printre comentatorii preocupați de elementele necreștine din lucrările lui Hurston s-au numărat Daphne Lamothe, Kate Lawless, Derek Collins, Sandra Dolby-Stahl, Pamela Glenn Menke și Rachel Sten. Subliniem, totodată, funcțiile referințelor biblice în roman: să împrumute semnificații biblice și să le aducă în textul romanului; să facă paralele între eroii

romanului și personajele biblice pentru a demonstra elementele comune sau contrastul dintre ele; să caracterizeze starea interioară a eroilor; să evoce, pentru a crea un efect comic, conexiuni cu semnificații biblice, și să îndeplinească o funcție de metatext.

Capitolul 9: „Identitate și construcția personajului” (*Identity and Character Construction*) începe cu afirmația directă că tema centrală a romanului este aspirația unei femei de a-și dobândi identitatea și individualitatea, protagonista căutând această identitate atât ca reprezentantă a rasei și ca femeie, trăind, totodată, experiența conflictului interior al unei „double conștiințe”, așa cum fusese formulată de W. E. B. Du Bois. *Their Eyes Were Watching God* propune trasarea noilor paradigme sociale și culturale pentru comunitățile negre, în special pentru femei. Examinăm materializarea discursului și aflăm că acesta este realizată prin două modalități de limbaj: scrierea, ca formă structurală a cărții și forma orală, deoarece protagonista ne spune povestea ei printr-un flashback extins. Janie nu respectă regulile care i-au fost impuse de societate și, astfel, își descoperă negritudinea și libertatea de neimaginat până acum, pentru că nu poți fi conștient de valoarea ta, ca subiect al acțiunilor tale, atunci când decizi să le încalci. Treptat, Janie începe să-și dea seama de imposibilitatea de a-și împăca dorințele personale cu standardele sociale și, înainte de a alege să se izoleze într-o lume utopică creată de imaginația ei și în care ar trăi singură, caută sensul pierdut, angajându-se într-o luptă cu lumea. În cele din urmă, Janie devine proprietarul ei și un subiect care își asumă discursul. Visul ei pentru o viață poetică reprezintă, în viziunea noastră, dorința unui popor întreg de a-și reînvia tradițiile.

Subliniem interesul lui Hurston pentru tot ceea ce ține de moștenirea culturală afro-americană, dedicând o parte semnificativă a operei sale poveștilor populare, dialectului sudic, muzicii spirituale și bluesului. Ea a rupt stereotipurile tradiției literare și a introdus o expresie neagră autentică în narațiune, remodelând viziunea femeii afro-americane, creând astfel Noua femeie neagră. În roman, ea se ocupă de feminitatea și sexualitatea neagră, sfidând în același timp conceptele convenționale, punând întrebări despre autonomia sexuală feminină, emanciparea și autodefinirea. Concluzia la acest capitol este că Hurston rupe granițele sociale patriarhale, prezentându-o pe Janie ca pe o femeie neagră puternică, și care poate vorbi.

În Capitolul 10: „Contestând stereotipurile” (*Challenging the Stereotypes*), demonstrăm cum reușește Hurston să creioneze un portret realist al femeilor de culoare într-o societate dominată de rasism și sexism prin sublinierea conflictului dintre dorința de afirmare individuală a femeilor și subordonarea acestora de către bărbați. La început, facem o comparație între acest roman și romanul *Sula*, de Toni Morrison. În ambele romane,

protagonistele contestă stereotipurile de mamă și „înger al vetrei” asociate în mod tradițional cu femeile negre din literatura afro-americană, aspirând la împlinirea personală, în ciuda faptului că sunt descurajate de bunicile lor și de societatea în care trăiesc. Cu toate acestea, romanul lui Hurston anticipează pe cel al lui Morrison în privința căilor de urmat pentru afirmarea feminină: deși personalitățile lor sunt foarte diferite, drumurile vieții celor două protagoniste sunt foarte asemănătoare.

În opinia noastră, faptul că declarația lui Janie din timpul procesului nu este prezentată direct în text indică intenția autoarei de a arăta durerea și incapacitatea protagonistei de a-și spune povestea de dragoste cu Tea Cake în fața străinilor chemați să o judece. În cele din urmă, ea reușește să atingă seninătatea care vine din faptul că și-a trăit viața din plin. Punem un accent deosebit pe legăturile familiale puternice care guvernează acțiunile personajelor: relația conflictuală a lui Janie cu bunica ei și conflictele din cadrul căsătoriei.

Subliniem importanța spațiului în roman, opoziția dintre spațiul închis al casei și lumea exterioară reprezentând necunoscutul. Casa devine proiecția lumii interioare a protagonistei, o incintă opusă exteriorului, care reprezintă imposibilitatea lui Janie de a se integra în comunitate. În limitele spațiale, rolul subordonat al femeii este descris prin diferite forme de opresiune: Janie suferă violență psihologică și fizică din partea lui Joe și Tea Cake. Tema subordonării și violenței a fost, de asemenea, obiectul criticilor. Maria J. Racine, Shawn E. Miller, Mary Jane Lupton și Ryan Symmons subliniază că utilizarea violenței este legată de incapacitatea bărbaților de a-și exprima opinia. Mesajul lui Hurston este că femeile au dreptul la împlinire indiferent de căsătorie, deoarece căsătoria nu reprezintă mântuirea.

În Capitolul 11: „Natură și comunitate” (*Nature and Community*), subliniem ideea că relația dintre om și natură este una dintre cele mai critice probleme în roman, natura devenind fundalul pentru căutarea identității de către personaj. Identificăm acele simboluri care dezvăluie natura identităților parțiale ale protagonistei și conturează fațetele acelei lumi perfecte create de imaginația ei: orizontul, copacul care face pere, părul eroinei, albastrul cerului, uraganul. Orizontul personifică granițele lumii naturale, cunoscute de om, încercarea eternă a omului de a dezlega misterele universului și de a se contopi în armonie cu natura. Scena uraganului relevă inutilitatea încercărilor omenirii de a rezista forțelor naturale și de a-și afirma puterea asupra naturii. Copacul reprezintă percepția ei idealizată a lumii naturale și descoperirea propriei sexualități. Corpul ei este comparat cu un copac matur marcat de timp. Marea simbolizează schimbarea suferită de protagonistă în timpul călătoriei sale prin viață. Subliniem conotația pozitivă a naturii în opoziție cu spațiile închise care circumscriu

singurătatea femeilor și identificarea lui Tea Cake cu natura: el este legat de imaginile soarelui și ale orizontului. Privită altfel, natura poate fi distructivă, răsculându-se împotriva oamenilor, aducând dezastru și moarte.

În continuare, arătăm cum comunitatea devine un obstacol în calea afirmării lui Janie. Comunitatea puternică câștigă întotdeauna împotriva individului singur: în ciuda dorinței lui Janie de a participa la comunitate, ea rămâne izolată pentru toată viața. Hurston subliniază incapacitatea comunității negre de a se răzvrăti împotriva puterii albilor și a condiției negrilor de subordonare forțată. Dorința lui Janie de a se încadra în comunitate reprezintă concepția că un individ s-a îndeplinit în totalitate datorită unirii și interdependenței cu ceilalți.

În cele din urmă, menționăm alte câteva teme, cum ar fi dragostea, gelozia, vinovăția, prejudecățile și moartea, atât de puternice în roman. Janie se confruntă cu dificultăți în procesul de autodeterminare din cauza genului ei și a nevoii de a depăși consecințele amare ale identității sale. Căutarea ei internă pentru identitate este un semnal că trecutul a fost depășit. Este o căutare exprimată prin imagini material-obiect, cunoscute sub numele de semne de identificare: motivele transversale ale unui pom, orizontul și părul lung al lui Janie simbolizează feminitatea, sexualitatea și independența.

Capitolul 12: „Călătoria protagonistei către auto-descoperire” (*The Protagonist’s Journey to Self-Discovery*) începe prin a sublinia necesitatea unei re-lecturări a romanului. Ceea ce ne interesează în mod deosebit este transformarea teoriei și practicii prin care a trecut literatura americană odată cu declinul Noii Critici și ascensiunea poststructuralismului. Subliniem poziția particulară a lui Hurston ca precursoră a mișcării pentru drepturile civile și a mișcării pentru drepturile femeilor. Atragem atenția asupra diferențelor dintre romanul lui Hurston și romanul *Native Son* de Richard Wright, de exemplu. Chiar dacă elemente precum istoria, relațiile de clasă și subiectivitatea claselor inferioare sunt prezente în romanul lui Hurston, ele se pretează mai ușor să fie ignorate în favoarea unei lecturi mitice sau universale decât în *Native Son*.

Susținem opinia că *Their Eyes Were Watching God* aparține tradiției romanului istoric modern și, în anumite privințe, aceleia a romanului proletar din anii 1930. Examinăm căutarea identității istorice pe care Janie o conduce prin motivul călătoriei. Hurston conturează o reprezentare a realității sociale și individuale, obiectivă și subiectivă, a ordinii oficiale a universului, sau a lumii așa cum este, și a contradicțiilor sale sociale. Identificăm cele două generații istorice diferite care se ciocnesc în roman. Acestea sunt mica-burghezii

sudică cu idealurile sale de securitate prin proprietate și idealuri de feminitate (reprezentate de bunica) și mica burghezie urbană și antreprenorială (reprezentată de Joe Starks).

În cele din urmă, alocăm un spațiu amplu evadării lui Janie din societatea civilă din Eatonville către o stare naturală curată pe care doar Everglades o poate oferi. Romanul este impresionant datorită tensiunii creative dintre forma literară modernă și cultura orală afro-americană. Este o fuziune a două tradiții narative parțial contradictorii: redarea cu succes a englezei poetice onomatopice negre și examinarea critică a rolului femeilor în cultura afro-americană.

Concluzii: „Reevaluând-o pe scriitoare, reevaluându-ne pe noi înșine” (*Reassessing the Writer, Reassessing Ourselves*) este o reevaluare finală a Zorei Neale Hurston și a cercetării noastre, cu scopul de a concluziona asupra mai multor subiecte abordate și care necesită și mai multă atenție. Subliniem popularitatea fără precedent a acestei scriitoare, a cărei reabilitare de către Alice Walker a deschis calea pentru o serie de lecturări și critici de la diferiți actori sociali, perspective și interese, perioade și contexte: perspective critice feministe și queer, politici identitare, măsuri de acțiune afirmativă, și multiculturalism.

Subliniem contradicțiile politico-ideologice la Hurston care reflectă un context politico-social de marginalizare și dovezi și apreciere de noi narațiuni și forme de producție literară. Contribuția lui Hurston a fost compatibilă cu cea a mai multor intelectuali negri care au acționat în lumea activistă, artistică și poetică. Drept urmare, Hurston a devenit un monument literar și un barometru al criticii literare americane contemporane. Pe de altă parte, adoptarea romanului *Their Eyes Were Watching God* în programele școlare vine ca un răspuns la cererile culturale ale mai multor mișcări intelectuale, cum ar fi declinul noii critici și ascensiunea post-structuralismului.

Revizuirea măsură în care am atins obiectivele stabilite la începutul cercetării noastre: legătura de prietenie între femei, relația conflictuală cu figura maternă, imaginile naturii, rolul comunității în societatea afro-americană, statutul Zorei Neale Hurston de precursoră a feminismului afro-american, angajamentul ei față de principiile feministe, și utilizarea de către scriitoare a limbii vernaculare negre. O altă direcție de cercetare ar fi importanța și contribuțiile mișcării feministe negre la modurile de producție și circulație a scrisului negru, conferind noi semnificații statutului femeilor negre în societatea americană.

Bibliografie selectivă

Surse primare

- Hurston, Zora Neale. *Their Eyes Were Watching God* [1937]. Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 1991.
- . *Tell My Horse* [1938]. Ebook, Rakuten Kobo, 2009.
- . *Mules and Men*. [1935]. Harper Perennial, 2008.
- . *Dust Tracks on a Road. An autobiography*. [1962]. The Restored Text Established by the Library of America. With a Foreword by Maya Angelou. Series Editor: Henry Louis Gates, Jr. New York: First Harper Perennial Modern Classics edition published 2006. Epub Edition, March 2010.
- . *Seraph on the Suwanee*, (1948) in Wall, Cheryl A. (ed.), *Zora Neale Hurston: Novels and Stories*, New York Library of America, 1995, pp. 597-920.
- . *The Complete Stories* (1995). Introduction by Henry Louis Gates Jr., and Sieglinde Lemke. New York: Harper.
- . *Moses, Man of the Mountain* (1939) Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 1984.

Surse secundare

- Ashley, Kathleen. "Performing Folklore: The Dilemmas of Zora Neale Hurston." In: *Feminine Identities*. Luísa Maria Flora, Teresa F. A. Alves and Teresa Cid (eds.) University of Lisbon Centre for English Studies, 2003.
- Baker, Jr., Houston A. *Blues, Ideology and African-American Literature: A Vernacular Theory*. Chicago: University of Chicago Press, 1984.
- Bloom, Harold, *Zora Neale Hurston*, New York: Bloom's Literary Criticism, 2008.
- Boyd, Valerie. *Wrapped in Rainbows: the Life of Zora Neale Hurston*. London: Virago, 2003.
- Cixous, Hélène. "The Laugh of the Medusa" in *New French Feminisms* [1976]. Eds. Elaine Marks and Isabelle de Courtivron. Trans. Keith Cohen and Paula Cohen. Sussex: The Harvester Press: 1981, 245-264.
- Christian, Barbara. *Black Feminist Criticism*. New York: Pergamon Press, 1985.
- Collins, Derek, "The Myth and Ritual of Ezili Freda in Hurston's *Their Eyes Were Watching God*", *Western Folklore*, Vol. 55, No. 2, Berkeley: Western States Folklore Society, 1996, pp.137-154.
- Davis, Angela Y. *Women, Race and Class*. New York: Vintage, 1983.
- Diamond, Cora. *The Realistic Spirit: Wittgenstein, Philosophy, and the Mind Representation and Mind*. Cambridge, MA: The MIT Press, 1995.
- Du Bois, W.E.B. *The Souls of Black Folk*, New York, New American Library, 1969.
- Dutton, Wendy. "The Problem of Invisibility: Voodoo and Zora Neale Hurston." *Frontiers: A Journal of Women Studies*, vol. 13, no. 2, 1993, pp. 131–152. JSTOR, www.jstor.org/stable/3346733.
- Estés, Clarissa Pinkola. *Women Who Run with the Wolves: Myths and Stories of the Wild Woman Archetype*. New York: Ballentine Books, 1992.
- Gates, Henry Louis, Jr. *The Signifying Monkey: A Theory of African American Literary Criticism*. New York and Oxford: Oxford University Press, 1988.

- Gilbert, Sandra & Susan Gubar. [1979]. *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth Century Literature Imagination*. New Haven: Yale University Press, 1988.
- Hemenway, Robert E. *Zora Neale Hurston. A Literary Biography*, Champaign: University of Illinois Press, 1977.
- Locke, Alain. *Review to Their Eyes Were Watching God*. *Opportunity* June 1, 1938.
Reprinted in: Gates Jr., Henry Louis and Appiah, K. A. *Zora Neale Hurston: Critical Perspectives Past and Present*. New York: Amistad, 1993, 18.
- Lupton, Mary Jane. "Zora Neale Hurston and the Survival of the Female", *The Southern Literary Journal*, 15,1, 1982.
- McLaughlin, Andréé. "Black Women, Identity, and the Quest for Humanhood and Wholeness". Andréé McLaughlin und Joanne Braxton (eds.), *Wild Women in the Whirlwind*. .. London: Serpent's Tail, 1990.
- Miller, Shawn E. "Some Other Way to Try: From Defiance to Creative Submission in *Their Eyes Were Watching God*", *The Southern Literary Journal*, 37, 1, 2004.
- Racine, Maria J. "Voice and Interiority in Zora Neale Hurston's *Their Eyes Were Watching God*", *African American Review*, 28, 2, 1994.
- Wright, Richard. Review: "Their Eyes Were Watching God". *New Masses*. p. 22–23. 1937.
In: Railton, Stephen. *Between Laughter and Tears*. 2009. Available at:
<http://people.virginia.edu/~sfr/enam358/wrightrev.html>. Accessed: 17 January 2017.